

Eestimaa loodusväärtused – Euroopa tähtsusega elupaigatüübid Eestis

Eestimaa on küll väike, aga mitmekesise ja ilusa loodusega. Meie maad rikastavad erinevad kooslused ehk elupaigad, millest paljud on Euroopas haruldased või sootuks hävinud. Selleks et väärtuslikke kooslusi üle-euroopaliselt kaitsta, on vastu võetud loodusdirektiiv – Euroopa Liidu looduskaitse üks alusdokument, mis tegevust liikmesriikide vahel koordineerib. Ajaks, mil Eesti Euroopa Liiduga liitumisläbirääkimisi alustas, oli loodusdirektiivi elupaigatüüpide nimistusse kantud 198 elupaika, millest 60 on suuremas või väiksemas ulatuses esindatud ka Eestis.

Käesolev õppeprogramm tutvustabki teile, head loodushuvilised, neid Eesti kuutkümnet kaitset vajavat elupaigatüüpi. Iga tüübi kohta esitatakse kolm fotot, millest kahel kujutatakse kooslust tervikuna ning ühel iseloomulikku taime- või loomaliiki. Elupaigatüübid on esitatud ökoloogiliste tingimuste poolest sarnaste rühmadena: rannikelupaigad; mageveekogud; nõmmed, liivikud ja kadastikud; niidud; sood; paljandid ja koopad; metsad. Elupaigatüübid kannavad loodusdirektiivis ja ka selles multimeediaprogrammis numbrilist koodi. Tärniga selle ees tähistatakse eriti väärtuslikku elupaika. Käesolevas voldikus kirjeldatakse ülevaatlikult igat elupaigatüüpi ning juhatatakse, kus Eestis seda leidub.

Õppeprogramm on mõeldud kõigile loodussõpradele, aga eelkõige põhikooli- ja gümnaasiumiõpilastele.

Õppeprogrammi kestus: 23 minutit ja 50 sekundit.

Fotod, loodushelid ja kujundus: Sven Začek

Teksti lugeja: Fred Jüssi

Teksti toimetaja: Ann Marvet

Fotod: Margus Muts

Õppeprogrammi “Eestimaa loodusväärtused – Euroopa tähtsusega elupaigatüübid Eestis” valmimist toetas Keskkonnainvesteeringute Keskus.

RANNIKUELUPAIGAD

1110 VEEALUSED LIIVAMADALAD

Elupaigatüüp veealused liivamadalaad hõlmab veealuseid leetseljakuid – lainete kuhjatud madalaid pikliku kuju ning ebasümmeetrilise läbilõikega liivavalle. Eestis käsitletakse selles tähenduses eeskätt liivase põhjaga madalmerd kuni taimestiku leviku alumise piirini, mis jääb rannikumeres tavaliselt 5-15 meetri sügavusele. Et liiv lainetuse mõjul tugevasti liigub, on leetseljakud sageli taimedeta või asustatud väga hõredalt peamiselt soontaimedega ja määndvetikatega. Üksnes liivast koosnevate leetseljakute kõrval leidub, olenevalt piirkonna aluspõhjast, ka erisuguse koostisega segapõhjasid (näiteks liiva, kruusa ja kivide segu). Ulatuslikud liivase põhjaga madalveealad on iseloomulikud Lääne-Eesti rannikumererele.

1130 JÕGEDE LEHTERSUUDMEALAD

Need on rannikuabjad, kus jõe- ja merevesi segunevad. Keskkonda kujundavad siin ka aeglase voolu tingimustes ladestuvad jõesed. Eesti rannikul saab lehtersuudmena käsitleda vaid Matsalu lahte, kus soolsus suureneb enam-vähem ühtlaselt – magedaveelisest Kasari jõe suudmealast kuni kuue promillini Väinameres. Matsalu laht on äärmiselt madal – suuremal osal sellest ei küüni vee sügavus kolme meetrini, idaosas jääb koguni alla meetri. Vesi on siin üsna hägune (läbipaistvus alla 1,5 m), suve lõpupoole halveneb läbipaistvus tavaliselt veelgi, sest jõed kannavad lahte orgaanilisi osakesi ja toitainerikas lahes areneb massiliselt taimhõljum (fütoplankton).

1140 LIIVASED JA MUDASED PAGURANNAD

Selle elupaigatüübi all käsitletakse ookeani rannikul mõõnaga paljanduvaid ulatuslikke liiva- ja mudarandu. Läänemeres, kus tõusu ja mõõna peaaegu pole, põhjustavad aju- ja paguvett tugevad tuuled. Paguvesi jätab sarnaselt mõõnaga kuivale suuri laugeid ranna-alasid, kus leiavad hea toidulaua paljud veelinnud. Veetaseme kõikumisel kuivale jäävate muda-, savi- ja liivamadalaate taimestik on enamasti üsna rikkalik, põhjaloomastiku liigiline koosseis ja arvukus sõltuvad hapnikutingimustest ja taimede olemasolust. Pagurannad on meil levinud Lääne-Eesti saarestiku piirkonnas, eriti Väinameres.

*1150 RANNIKULÕUKAD

Madalad, merega veel ajuti ühenduses olevad rannikujärved, mis on tekkinud madalate abajate ja lahtede (1160) eraldumisel merest. Lõugaste soolsus sõltub ühelt poolt veevahetusest merega ja teiselt poolt sademete hulgast ning mageda vee sissevoolust. Jõgede lehtersuudmetega (1130) võrreldes tuleb siia magedat vett vähem. Rannikulõukaid hinnatakse eelkõige ravimudavarude ja rikkaliku linnustiku tõttu. Siinne vesi sisaldab rohkesti kloriide ja sulfaate. Tüsedat põhjamuda katavad sageli määndvetikad, elustik on enamasti vaene. Taimhõljum (fütoplankton) on küll liigirikas, kuid väikese biomassiga (arvatavasti toidukonkurentsi tõttu määndvetikatega), Selles leidub soolalembeseid vetikaid, eriti ränivetikaid. Rannikulõukad on meil levinud põhiliselt Lääne-Eestis ja sealsetel saartel: Sutlepa meri Läänemaal, Käomardi laht Pärnumaal, Oessaare ja Mullutu-Suurlaht Saaremaal, väikesed lõukad Väinamere saartel jm.

1160 LAIAD MADALAD LAHED

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad lainetuse eest üsna hästi kaitstud madalaveelised lahed ja abjad. Jõgede lehtersuudmetest (1130) eristab neid mageda vee tunduvalt väiksem sissevool. Lahtede põhi on tavaliselt pehme – kaetud liiva või saviga, ja enamasti rikkalikult taimestunud. Mitmekesise põhjaelustiku tõttu leiab sellistest lahtedest toitu palju eri liiki linde. Laiu madalaid lahtesid leidub eelkõige Lääne-Eesti rannikul.

1170 KARID

Karidena käsitletakse merepõhjast märgatavalt kõrgemale ulatuvaid veeluseid, paiguti mõõnaga paljanduvaid kaljusid ja moreense või bioloogilise tekkega moodustisi. Eestis kaljuseid karisid ei ole, ent siin mahuvad selle elupaigatüübi alla rahnuderikkad või aluspõhjaktivimeist merepõhjakkõrgendikud, mis paguvee ajal võivad ulatuda üle veepinna. Selliseid kõrgendikke leidub moreensete merepõhjaseljandike piirkonnas: karid moodustavad seal graniitrahnuide ja kivide kuhjatistest. Karide hulka arvatakse ka astmeliselt sügavamale laskuvad aluspõhjaktivimeist paerannakud mõnede saarte ümbruses (Vaika, Pakri, Osmussaar). Karide elustik on väga mitmekesine, taimestiku moodustavad põhiliselt pruun- ja punavetikate kooslused. Eriti liigirikkad on põisadru kooslused.

1210 ESMASED RANNAVALLID

Lainete kuhjatud liiva-, kruusa- või klibuvallid veepiiril või selle lähedal. Sageli on nad mattunud adru ja muu mereheidise alla, juba järgmine torm võib selle valli minema pühkida. Seetõttu suudavad esmastel rannavallidel kasvada vaid üksikud, peamiselt üheaastased taimed. Sisemaa pool, kuhu tormilained enamasti ei küüni, asuvad nii liivale kui ka paeklibule püsitaimesed ning sageli toimub sujuv üleminek liivarannaks (1640), kivirannaks (1220), või rannaniiduks (1630). Esmaseid rannavalle näeb Eestis peaaegu kõikjal pankade naabruses, paerannikutel ja liivarandades.

1220 PÜSITAIMESTUGA KIVIRANNAD

See elupaigatüüp hõlmab jämedast kruusast ja veeristikust rannavalle ning kiviseid moreenrandu, kuhu tormilained tavaliselt ei ulatu ning kus on kujunemas või kujunenud püsitaimestu. Kivirannad moodustavad nii ajas kui ka ruumis loomuliku jätku esmastele klibuvallidele (1210). Kliburandu näeb Eestis eeskätt klindi levikualal ning pank- ja paerannikutel (Pakri poolsaarel, Ninase ja Panga pangal Saaremaal jm.) Moreenrannad on levinud eelkõige Põhja-Eesti klindiesisel avatud rannikul – Pärispea neemel, Viimsi ja Lohusalu poolsaarel aga ka Saaremaa läänerrannikul, Väinamere saartel ja Liivi lahe põhjaosas (Tõstamaa poolsaarel).

1230 MERELE AVATUD PANKRANNAD

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad üksnes murrutusjärsakuga pangad merelainete otsese mõju piirkonnas (need pankrannad, mis ei allu lainete murrutusele, kuuluvad elupaigatüüpi 8210). Murrutusjärsaku kõrgus on Eesti pankrannikuil paarist meetrist mitmekümne meetrini. Pangajärsaku ülemise osa moodustavad sageli mitmesugused jääajajärgsed setted, nagu rannakruus või -klibu, mille varisemisel järsaku jalamile võivad tekkida ajutise rannavallid. Taimestu kujunemine sõltub siin nii pankranna geoloogilisest ehitusest, merele avatusest kui ka inim mõjust. Taimkate areneb võõndiliselt: lõhe- ja eendikooslustest järsakutel kuni lausalise taimkatteni panga laiemas ülaosas, kus aluspõhja katab juba mullakiht. Eesti tuntumad ja tänapäevalgi lainetele avatud paepangad on Utria, Pulli, Pütsina, Panga, Ohessaare, Ninase, Osmussaare, liiva- ja paekiviga pangad Pakri poolsaarel ja Türisalus ning liivakivipangad Suurupis ja Rannamõisas.

1310 SOOLAKULISED MUDA- JA LIIVARANNAD

See elupaik hõlmab ajuveega ülejutatavaid mudaseid liiva- ja liivsavirandu (padureid), kus märjal sooldunud mullal kasvavad suuremat või väiksemate laikudena soolalembesed (halofiilsed) üheaastased taimed. Padurid kujunevad eeskätt laugel, tugevate tuulte ja lainete eest kaitstud laherannikutel, laiguti ka rannaniitudel. Rannajoonest kaugemal lähevadki padurid sageli sujuvalt üle rannaniitudeks (1630). Eestis leidub soolakulisi liiva- ja mudarandu näiteks Vormsil, Hiiumaal Salinõmmes ja Kassari lähistel, Saare- ja Muhumaa lõunarannikul, Haapsalu ja Matsalu lahe ääres.

1620 VÄIKESAARED NING LAIUD

Eestis on üle kolmesaja ühe kuni kümne hektari suuruse saare ning rohkem kui tuhat veel väiksemat laidu ja pisisaart (viimaste kogupindala 3,35 km²). See elupaigatüüp on oluline eeskätt lindude pesitsus- ja puhkepaigana ning hüljeste lesilana. Taimkate on väikesaartel tavaliselt väga hõre, kohati paljanduvad pealiskorra kivimid. Kuivalembesed taimed ja samblikud moodustavad esitaimestu laiike, palju saari on puudeta. Väikesaarte ja laidude taimkatet mõjustavad riimvesi ja jätkuv maakerge, ent olulised on ka tuul, kestev päikesepaiste ning üldine kuivus, osal saartest ka lämmastikurikas linnusõnnik: mõõdukal hulgal moodustab see taimekasvu, väga suurtes kogustes ka vastupidi – hävitab kogu taimkatte.

*1630 RANNANIIDUD

Lauged madalakasvuliste taimedega looduslikud või poollooduslikud rohumaad. Ühelt poolt mõjutab siinse taimkatte kujunemist maakerge: veepiirilt maismaa poole eristuvad selgesti taimkatte vööndid, mille laius sõltub pinnamoest, setetest ning maapinna kõrgusest. Teiselt poolt kujundab rannaniite inimene: koduloomi karjatades ja heina niites on taimkate hoitud madala ja liigirikkana ning loodud soodsad elutingimused eri liiki lindudele. Madalmurused rannaniidud ongi paljudele lindudele, eeskätt kurvitsaliste olulised pesitsus- ja toitumispaidad. Kui karjatamine ja niitmine lakkab, kasvavad need väärtuslikud elupaigad täis pilliroogu, võsastuvad ja metsastuvad. Nii kaotaksid elupaiga paljud taime- ja loomaliigid, seepärast on oluline jätkata nende alade tavapärasest majandamisest. Et Läänemere vesi on vaid nõrgalt soolane, pole ka rannaniitude mullad eriti sooldunud, mõnikord leidub neil siiski soolakulaike ehk padureid (1310). Eestis on kõige ulatuslikumad rannaniidud Saaremaal, Hiiumaal, Läänemaal ja Pärnumaal.

1640 PÜSITAIMESTUGA LIIVARANNAD

See elupaigatüüp hõlmab laugete liivarandade ajuveeranna ja pritsmevööndi kuni eelluideteni (2110), olles seega loomulik jätk esmastele rannavallidele (1210). Viimastest erinevalt on liivarandel kujunenud vähemalt laiguti juba ka püsitaimestu. Ent siingi on taimkate sageli hõre: kohati valitseb ulatuslikel aladel, eriti rannajoone lähedal, paljas liiv. Vahel kuhjub liivarannale ka adruvalle ja muud mereheidist, mõnel pool ilmestavad maastikku suured kivid.

2110 EELLUITED

Liivaviirud ja -kuhjatised väljaspool lainete otsesest mõjupiirkonda – tekkivate luidete esimene arenguaste. Tegemist on tuiskliiva-aladega, kus ei saagi olla väljakujunenud taimkatet: taimed kasvavad vaid üksikute kogumikena. Eelluided kuuluvad kokku valgete luidetega (2120), neid leidub peaaegu kõikjal liivaranna (1640) maapoolse jätkuna, eeskätt Lääne-Eesti saartel, Läänemaa ja Pärnumaa rannikul, Põhja-Eesti rannikul, samuti Peipsi põhjarannikul.

2120 VALGED LUITED (LIKUVAD RANNIKULUITED)

Luitestiku merepoolsem, liikuv ahelik (mõnikord ka mitu ahelikku) – loomulik jätk eelluidetele (2110). Viimastega võrreldes on taimi rohkem ning need moodustavad laiguti esikooslusi. Liikuvaid rannikuluidetid leidub liivarandade tagamaal, eelkõige Lääne-Eesti saartel, Läänemaa ja Pärnumaa ja Põhja-Eesti rannikul (Nõva–Peraküla kandis, Naissaarel, Vösul, Narva-Jõesuus) ning Peipsi põhjarannikul.

*2130 HALLID LUITED (KINNISTUNUD RANNIKULUITED)

Rannikuluidete hilisem, kahele eelmisele elupaigatübile (2110 ja 2120) järgnev arenguaste: taimed ja

samblikud on liiva kinnistanud, luidet katab püsitaimestu. Nõmmeniitusid meenutava enam-vähem liitunud koosluse moodustavad rohttaimed ja samblad, lisanduvad samblikud ja üksikud männid. Kinnistunud rannikuluited leidub saartel, Lääne- ja Põhja-Eestis, aga ka Peipsi rannikul.

***2140 RUSKED LUITED KUKEMARJAGA**

Püsitaimestuga kinnistunud ja leostunud (läbiuhtunud) rannikuluited, mida katab põhiliselt kuke-mari. Puu- ja põõsarinne tavaliselt puuduvad, mõnel pool kasvab siiski üksikuid kiduraid mände ja kadakaid. See elupaigatüüp sarnaneb taimestult sisemaa nõmmedele (2320). Neid eristabki peamiselt asend maastikul: käsitletav elupaigatüüp esineb rannikulähedastelt kinnistunud luidetelt. Peale selle kasvab siin koos kaks kukemarjaliiki (sisemaa nõmmedel vaid harilik kukemari). Kukemarjaga ruskeid luited leidub peamiselt Soome lahe saartel (Aksi, Koipse, Rammu, Pedassaar, Mohni) ja ranniku lähistel – Keibu lahe ääres, Viimsi poolsaarel jm.

2180 METSASTUNUD LUITED

Looduslikud või poollooduslikud (kunagi inimkätega rajatud) männikud, harvem ka lepikud ranniku- ja sisemaaluidetel. Puurinne ning alustaimestik on hästi väljakujunenud, põõsarinne puudub või koosneb peamiselt kadakast. Seda elupaigatüüpi leidub rohkem Edela-Eesti rannikul Iklast Pärnuni, Põhja- ja Loode-Eestis (Nõva, Roosta, Naissaare), kuid ka mujal vanadel rannikuluuidetel.

2190 LUIDETEVAAHELISED NIISKED NÕOD

Lääne-Euroopas hõlmatakse sellesse tüüpi üsna erinevaid luidete vahel kujunenud elupaiku: seisuveekogud, esitaimestuga alad, madalsoolapid, niisked niidud (sageli madalakasvuliste pajudega, vt elupaigatüüp 2170), tarnastikud ja kõrkjastikud.

MAGEVEEKOGUD

3110 LIIVA-ALADE VÄHETOITELISED JÄRVED

Eestis kuuluvad sellesse elupaigatüüpi selge hele- või sinakasroheline veega vähetoitelised (oligotroofsed) järved ning kollaka või helepruuni veega poolhuumustoitelised (semidüstroofsed) järved. Mõlema vesi sisaldab vähe mineraal- ja biogeenseid aineid, ent poolhuumustoitelistes veekogudes on rohkem humiinaid ning ka rikkalikum elustik. Põhi ja kaldad on vähetoitelistel järvedel valdavalt liivased, ujulehtedega ja kaldataimi on vähe või need puuduvad hoopis (Mähuste järv Harjumaal, Nohipalu Valgjärv Põlvamaal, Viitna Pikkjärv Lääne-Virumaal). Poolhuumustoiteliste järvede (näiteks Uljaste ja Kurtna Valgejärv Ida-Virumaal) põhi ja kaldad on kohati turbased ning suurtaimestik ja taimhõljum (fütoplankton) liigirikkamad.

3130 VÄHE- KUNI KESKTOITELISED MÕÕDUKALT KAREDA VEEGA JÄRVED

Sellele elupaigatüübile täpselt vastavaid veekogusid Eestis pole, sest osa tunnusliike on meil haruldased (silmjärvikas kasvab vaid Lääne-Saaremaa madalates riimveekogudes) või puuduvad hoopis. Muude tunnuste poolest saab siia tinglikult paigutada Eesti mõõdukalt kareda veega suuremad järved: Saadjärve Vooremaal, Karujärve Saaremaal, Vagula järve Võrumaal, Peipsi Suurjärve osa. Vesi on neis kollakasroheline või rohekaskollane, hea läbipaistvusega, taimestik liigirikas, kuid hõivab vaid kuni viiendiku järve pinnast.

3140 VÄHE- KUNI KESKTOITELISED KALGIVEELISED JÄRVED

Siia rühma kuuluvad nii selge hele- kuni sinakasroheline veega lubjarikkad järved kui ka kollase või pruunika veega lubja- ja humiinainerikkad järved. Kõiki neid ühendab määndvetikate rohkus. Eestis vastavad sellele elupaigatüübile Pandivere kõrgustiku heledaveelised allikalised püsijärved (Äntu Sinijärv ja Porkuni järv Lääne-Virumaal) ning Prossa järv Vooremaal; pruunika või kollase veega on Pindi Kärnjärv Kagu-Eestis, Hindaste järv Läänemaal ja Töhela järv Pärnumaal. Osa selle elupaigatüübi järvi on humiainete või kergesti lagunevate orgaaniliste ühendite (orgaanilise reostuse) tõttu muutunud segatoiteliseks: järves endas tekkivale orgaanilisele ainele lisandub rohkesti orgaanilisi ühendeid valgalalt.

3150 LOODUSLIKULT ROHKETOITELISED JÄRVED

Eestis hõlmab see elupaigatüüp keskmiselt kalgiveelisi rohketoitelisi (eutroofseid) järvi moreenmaastike nõgudes: Pühajärv Valgemaal, Ähijärv Võrumaal, Mäeküla järv Ida-Virumaal, Öisu järv Viljandimaal jt. Taimhõljum on neis järvedes liigirikas, kuid mitte eriti rohke (mõõduka) biomassiga, veesiseses taimestikust valitsevad elodeiidid – põhja kinnituvad taimed, mille õisik ulatub veepinnale. Need on meie primard kalajärved.

3160 HUUMUSTOITELISED JÄRVED JA JÄRVIKUD

Siia kuuluvad eelkõige huumustoitelised (düstroofsed) rabaveekogud – pruuniveelised järved ja rabalaukad, mille vesi on happeline (pH 4-6) ning rohke humiinaaine tõttu üsna tume. Ent Eestis arvatakse sellesse elupaigatüüpi ka eriti happelise veega (atsidotroofsed) mineraalmaajärved, millel on tugev sisesevool metsa- või sooladelt ning pehme pruuni veega segatoitelised veekogud. Kõige rohkem leidub meil rabajärvi ja –laukaid, kus kõrgem kaldaveetaimestik kas puudub või on väga hõre, veesisesed soontaimi ei kasva ning ka ujulehtedega taimi on vähe, kuid nii kaldal kui ka kaldavees kasvab rohkesti turbasamblaid. Happelise veega mineraalmaajärvede kaldavett asustavad ja õõtsikut moodustavad soopihla-soovõha-tarnade kooslused ja turbasamblad. Sellesse rühma kuuluvad Virote, Pikamäe, Koolma, Partsi Mustjärv jt. Põlvemaal. Tõmmu- ja pehmeveeliste segatoiteliste järvede vesi sisaldab eelmiste omast pisut rohkem mineraalaineid, neis kasvab põhja kinnituvaid veest välja ulatava õisikuga taimi (elodeide), ujulehtedega taimi ja mõnes järves üsna rohkesti konnaosja. Siia rühma kuuluvad näiteks Valguta Mustjärv Tartumaal, Koobassaare järv ja Ubajärv Karula kõrgustiku serval.

***3180 KARSTIJÄRVED- JA JÄRVIKUD**

See elupaigatüüp on kirjeldatud Iirimaal, kus originaalnimetusega turlough tähistatakse ajutisi veekogusid karstunud lubjakivialadel: järved tekivad siis, kui karstiõoned täituvad põhjaveega ning vesi tungib üles maapinna lohkudesse. Veetaseme langedes neeldub vesi taas karstiõontesse ning järved kuivavad. Eesti karstunud lubjakivialadel võib samuti näha ajutisi muutuva veetasemega veekogusid, mis täituvad kevaditi, kui allikalohkudest valgub välja rohkesti vett. Siis võib vee sügavus olla kaks meetrit ja enamgi, vesi on hästi läbipaistev, hele ja kalk (HCO_3 sisaldus üle 200 mg/l). Suveks jäävad karstijärved tavaliselt kuivale, nii et nende põhi sarnaneb heinamaaga: valitseb niiskuslembene taimestik, kuid leidub ka üksikuid veetaimedega või lagedaid lompe. Kalad ajutistes järvikutes puuduvad, kuid neis leidub haruldasi selgrootuid, keda püsijärvedes pole. Meil on kõige rohkem karstijärvi Pandivere kõrgustikul, tuntumad neist on Võhmetu, Lemküla, Piisupi, Mardihansu jt. Karstijärved paiknevad tavaliselt rühmiti üksteise lähedal ning võivad veerikkal aastal omavahel liituda.

3260 JÕED JA OJAD

See elupaigatüüp hõlmab Eestis jõgede ja ojade neid löike, mis on püsinud looduslikus või looduslähedases seisundis. Tähelepanu vääriavad eelkõige kõrgustikelt algavad vooluveed, kus leidub jugasid ja kivise-kruusase põhjaga kärestikke. Väärtuslikud on ka suurtest allikatest algavad külmaveelised jõed ning looduslikus lookevas sängis voolavad tasandikujõed, mis moodustavad vanajõgesid ning kus on paiguti ka kärestikke või kiirevoolulisi kivise-kruusase põhjaga löike. Enamasti loovad sellised jõed mitmekesiseid elupaiku, mida asustab liigirikas ja väärtuslik jõe-elustik (sealhulgas ka haruldaste esse ja/või ohustatud liikidesse kuuluvad loomad ning taimed). Sellesse elupaigatüüpi arvatud jõed ja ojad peavad olema sedavõrd puhtad, et seal saavad elada ka reostuse suhtes tundlikud liigid. Erilist kaitset vääriavad Põhja-Eestis pankrannikut läbivad ning Lõuna-Eestis liivakivi paljanditega maalilisi ürgorge moodustavad jõed.

NIIDUD

6210 KUIVAD NIIDUD LUBJARIKKAL MULLAL

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad poollooduslikud liigirohked aruniidud kuivadel ja poolkuivadel lubjarikastel muldadel, samuti sürjaniidud – mõlemad on olulised käpaliste kasvukohana. Peamiselt Lääne-Eesti madalikul ja läänesaartel, aga ka Põhja-Eesti lavamaal levinud kuivad aruniidud on tasase või nõrgalt lainja pinnamoega. Sürjaniidud seevastu kasvavad eelkõige küngastel ja seljandikel põua-kartlikel korese- ja lubjarikastel muldadel. Nii taimestikult (madalakasvulised kuivust taluvad liigid) kui ka ökoloogiliselt tingimustelt sarnanevad sürjaniidud looniitudele. Sürjaniite leidub rohkem Põhja- ja Lääne-Eestis, Kesk-Eestis vaid lubjarikkast moreenist kuplelagedel ja oosidel.

*6270 LIIGIRIKKAD NIIDUD LUBJAESEL MULLAL

Siia elupaigatüüpi on arvatud nii liigirohked aruniidud lubjavaestel kuivadel või parasniisketil muldadel kui ka liigirikamad paluniidud. Eelmise elupaigatüübiga (6210) võrreldes kasvavad selles koosluses toitainete suhtes vähem nõudlikud taimeliigid. Taimkate on, nagu niitudel üldse, kujunenud pikaajalise karjatamise või niitmise mõjul. Et see püsiks, majandamist tavapärasel viisil, seejuures mitte väetades. Niisugused niidud on levinud üle Eesti lubjavaeste liiv- ja liivsavimuldadega aladel.

*LOOD (ALVARID)

Lood ehk alvarid katavad väga õhukese mullakihi (mõnest kuni paarikümne sentimeetrini) ja tasase pinnamoega paepaalseid alasid. Need on enamasti kuivad või väga kuivad kasvukohad: muldkate kuivad suve jooksul sageli läbi. Kevaditi seevastu võivad alvarid olla üsna märjad ning sealsed lohud ajuti täituda veega. Taimestu on looniitudel tavaliselt hõre ja madal, kuid liigirikas: valitsevad kuivataluvad ja lubjalembesed taimed. Liigirikka taimkatte kujunemist on oluliselt mõjutanud karjatamine, mis aitab ära hoida kadakate ja mändide pealetungi, seda eriti tüsedama muldkattega aladel. Taimkate on kohati mosaiikne: tihedamalt taimestunud laigud tüsedamal mullal vahelduvad hõredamatega õhukesel mullal, paiguti paljandub aluspõhja paas (siin kokkupuude elupaigatüübiga 8240). Looniite leidub lubjakivi avamusaladel Lääne- ja Pärnumaal, saartel ja Põhja-Eesti lavamaal.

6410 SINIHELMIKAKOOSLUSED

Sinihelmikas kasvab savikatel toitainevaestel muldadel. Et Eestis on enamik sinihelmikaniitudest kujunenud tugeva inim mõju (kuivendamine) tagajärjel, siis pole neil looduskaitsest väärtust. Tähelepanu vajavad siiski kuivendamata aladel leiduvad rohke sinihelmikaga kooslused.

6430 NIISKUSLEMBESED KÕRGROHUSTUD

See elupaigatüüp hõlmab meil kõrgemakasvuliste soontaimedega rohustuid, mis palistavad kitsa ribana peamiselt jõekaldaid, kuid ka metsaservi. Omaette kooslusena need niiduribad kaitseväärtust ei oma, kuid nad moodustavad sageli puhverala väärtuslikuma tuumala ümber.

6450 LAMMINIIDUD

Lamminiidud ehk luhad – meie kõige lopsakama taimekasvuga niidukooslused – paiknevad eranditult jõgede aeg-ajalt üleujutatavatel lammidel. Oma lopsakuse võlgnevad nad väga viljakale mullale, mida rikastavad tulvaveest kantud toitainerikkad setted. Sõltuvalt maapinna kõrgusest (asendist lammil), samuti jõe voolukiirusest, võivad üleujutuse kestusest ning tulvaveega toodud setete hulk üsnagi erineda. Ka niiskustingimused lammi eri osades vahelduvad ajuti kuivadest kuni pidevalt märgadeni. Taimestik valitsevad sageli kõrgekasvulised kõrrelised ja tarnad. Kaitset väärivad vaid need luhad, mis ei ole oluliselt mõjustatud kuivenduskraavidest ega tugevasti võsastunud või metsastunud. Lamminiidud on olulised ka paljude loomaliikide pesitsus- ja elupaigana. Eestis on lamminiidud ulatuslikumalt säilinud suuremate jõgede – Emajõe, Kasari, Halliste, Raudna, Piusa, Põltsamaa, Pedja – ääres, samuti järvede (Peipsi jt.) ääres.

6510 AAS-REBASESABA JA ÜRT-PUNANUPUGA NIIDUD

Sellesse elupaigatüüpi mahuvad vähesel määral kuni mõõdukalt väetatud rohumaad. Et väetamine vähendab oluliselt liigirikkust, siis pole niisugustel niitudel Eestis kaitseväärtust, kuid kohati võivad need olla olulised puhveraladena muude väärtuslikumate elupaikade vahel ja ümber. Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad ka rohkem kui kümne aasta eest sööti jäetud põllumaad, mille looduslik taimekate on enam-vähem taastunud. Aas-rebasesaba ja ürt-punanupu kasvamist niidul pole selle elupaiga määramisel Eestis ainumääravaks peetud.

*PUISNIIDUD

Pärandkooslused liigirikka taimestikuga, kus avatud niidulapid vahelduvad väikeste puudetukkade ja põõsastega. Sel moel loodud mitmekesised valgus- ja niiskustingimused võimaldavad siin kõrvuti kasvada nii niidu- kui ka metsataimedel. Puudest kasvab neil sageli laialehiseid liike (tamme, saart pärna, vahtrat), rohurindes leiab palju haruldasi ja ohustatud niiduliike, sealhulgas kápalisi. Eesti puisniidud on väga liigirikkad: ühelt ruutmeetritl võib leida rohkem kui 70 liiki soontaimi (Laelatu puisniidul on loendatud isegi 76 liiki). Väga liigirikas on ka loomastik (putukad, linnud jt).

SOOD

*RABAD

Rabad ehk kõrgsood on soode arengu viimane aste, kus taimede surnud osadest ladestunud turvas on juba nii tüse, et taimede juured ei küüni enam toitainerikka veeni: toitaineid toovad rabadesse peamiselt sademed. Turbakíhi keskmine túsedus Eesti rabades on 3,2 meetrit, seni teadaolevalt túsedama turbalasundiga Vállamäe soos 17 meetrit. Raba taimestik valitsevad turbasamblad ja puhmas- taimed, puisrabades kasvab ka kiduraid mände, harva üksikuid kaski. Kui puude liituvus ületab 0,3 ja keskmine kõrgus nelja meetrit, siis on tegu rabametsaga (91D0). Et turbasamblamätaste peamine osa kuivab kergesti läbi, taluvad neil kasvavad taimed hästi mitte ainult toitaine-, vaid ka veenappust (seetóttu on siin puhmastaimede liigiline koosseis sarnane nõmmedele). Mättad vahelduvad rabas märgade, ajuti vee alla jäävate älvete ning pisiveekogude – laugastega, millest suuremaid käsitletakse

juba eraldi elupaigatüübina (3160). Rabasid leidub üle kogu Eesti. Suurimad rabalaamad paiknevad Edela-Eestis (Soomaa), Pandivere kõrgustiku jalamil (Endla soostik) ja Kirde-Eestis (Puhatu ja Muraka soostik).

7120 RIKUTUD, KUID TAASTUMISVÕIMELISED RABAD

Siia elupaigatüüpi arvatakse kuivendamisega rikutud rabad, kus turbateke on katkenud ning algne, looduslikule rabale omane taimestu tugevasti muutunud või kadunud. Taastumisvõimelisteks peetakse neist selliseid, mille veerežiimi on võimalik ennistada, nii et kolmekümne aasta jooksul võiks taastuda turbatekkeks vajalik taimkate. Kuivendatud rabadel pole kaitseväärtust, ent nad võivad olla olulised puhveralad looduslike rabaosade ümber. Turba kaevandamisega või maaparandusega rikutud rabasid leidub üle kogu Eesti.

7140 SIIRDE- JA ÕÖTSIKSOOD

Siirdesoo on vaheaste madal soo arengus kõrgsooks ehk rabaks. Kui mätta- ja peenravahede taimed ammutavad siin enamiku toitaineteid veel põhjaveest, siis mätastel ja peenardel kasvavad taimed oma juurtega põhjaveeni enam ei küüni ning toituvad peamiselt sademeveega toodavast ainesest. Seetõttu kasvavad mättavahedes madalsoole omased tarnad ja teised rohhtaimed, mätastel aga lisaks turbasammaltele puitunud varrega puhmastaimed nagu rabaski. Õötsiksood on kujunenud veekogude kinnikasvamisel. Taimede juurte ja vartega läbipõimunud ning osaliselt turvastunud õötsikkamara ala jääb püdelaks muda või veekiht. Õötsikkamaral kasvavad valdavalt madalsootaimed. Nii siirde- kui ka õötsiksoodid leidub üle kogu Eesti: siirdesoodid paiknevad sageli rabade serva-aladel, õötsiksoodid kinni kasvanud veekogudel või soostuvate veekogude kallastel.

7160 ALLIKAD JA ALLIKASOOD

See elupaigatüüp hõlmab eelkõige allikasoid, kuid ka ümbritseva soota allikaid, mis on olulised elupaigad mitmetele haruldastesse liikidesse kuuluvatele loomadele ja taimedele. Allikad ja allikasoodid paiknevad seal, kus põhjavesi voolab või igritseb maapinnale – nõlvade ning veerude jalamil või veekogude kalda-alal. Eestis teatakse olevat umbes 3000 allikat, neis enamik on väikesed (vooluhulk alla kümne liitri sekundis). Allikasoo erilisele, väga liigirikkele taimestikule loobki tingimusi hapniku- ja mineraaliderikas vesi, mis imbub läbi mineraalpinnase ja seda katva turbakihi. Rikkumata allikasoid on Eestis järele jäänud üsna vähe. Neid allikaalaseid, kus ladestub allikalubi, käsitletakse eraldi elupaigatüübina (7220). Eesti veerohkeimad allikad, mis annavad kuni mitusada liitrit vett sekundis, väljuvad karstialadel, suurem osa neist Pandivere kõrgustiku ääremail – Põlulas, Imastus, Roosna-Allikul, Norra-Oostriku piirkonnas. Lõuna-Eestis on rohkesti väikeseid allikaid ürgoruveerudel ning moreenküngaste jalameil. Allikasoidid leidub eelkõige Pandivere ja Sakala kõrgustiku äärealadel ning Saaremaal.

***7210 LUBJARIKKAD MADALSOOD LÄÄNE-MÕÖKROHUGA**

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad meil haruldase ja kaitstava lääne-mõökrohu kasvukohad. Lääne-mõökrohi, sageli koos raudtarnaga, on paiguti levinud nii lubjarohke põhjaveega madalsoodes kui ka toiterikka mullaga soostuvatel niitudel. Niisuguseid kooslusi leidub peamiselt Saaremaal, Hiiumaal, Muhus, Lääne- ja Loode-Eestis, harva Vooremaal ning Kõrvemaal.

***7220 NÕRGLUBJA-ALLIKAD**

See elupaigatüüp hõlmab allikaid, kus moodustub nõrglubi – poorne, peamiselt kaltsiumkarbonaadi koosnev sete. Nõrglubi ladestub, kui kaltsiumirikas (tavakeeli kare) põhjavesi immitseb maapin-

nale ja aurustub. Aurumata vesi valgub taimede vahele ja mulla ülakihtidesse, nii kujunevad nendegi allikate ümber allikasood: nõrglubjalasundit katab hästi lagununud turvasmuld.. Oru veerudel on turvast tavaliselt alla meetri, lammil või veeru jalamil võib aga turbalasadund küündida mitme meetrini. Taimkate sarnaneb üldjoontes lubjarikaste madalsoode (7210), kohati ka allikasood (7160) omale. Kõige sagedamini esineb lupja setitavaid allikaid Sakala kõrgustikul, ent rohkesti leidub neid ka Otepää kõrgustikul ja Vooremaal.

7230 LIIGIRIKKAD MADALSOOD

Madalsoon on soode esimene arenguaste, kus rohkem kui 30 cm tusedusest turbakihist hoolimata saavad taimed suurema osa toitaineid põhjaveest. See elupaigatüüp hõlmab liigirikamat osa madal-soodest, mis enamasti toituvad lubjarikkast põhjaveest. Valitsevad madalakasvulised tarnad ja pruun-samblad, rohkesti leidub lubjalembeseid liike, teiste seas käpalisi. Eestis laieneb see elupaigatüüp ka liigirikastele soostuvatele niitudele. Liigirikkeid madalsoleid kohtab rohkem Lääne-, Loode- ja Põhja-Eestis, mujal harva. Ka liigirikkeid soostuvad niidud seonduvad peamiselt Lääne- ja Loode-Eestiga, eriti Kasari ja Pärnu jõgikonnaga.

PALJANDID JA KOOPAD

8210 LUBJAKIVIPALJANDID

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad meil paepaljandid nende pragudes kasvava taimestuga. Niisuguseid paljandeid leidub Põhja-Eesti pankrannikul (klindid) – seal, kus tormilained ei küünitavaliselt pae-seinani (siit erinevus elupaigatüübist 1230), ent ka Soome lahte suubuvate jõgede – Keila, Jägala, Valgejõe, Narva jt. – kanjonorgudes ning Lääne-Eesti klindisemaale jäävatel paekõvikutel – Kirblas ja Saleveres.

8220 LIIVAKIVIPALJANDID

See elupaigatüüp hõlmab Devoni liivakivi paljandeid Lõuna- ja Kagu-Eestis ürgorgude järskudel veerudel Ahja, Võhandu ja piusa jõe kallastel, aga ka Kallastel Peipsi järve kaldal. Liivakivipaljandeid leidub samuti Põhja-Eesti pankrannikul ehk klindil, kus avanevad ordoviitsiumi liivakivi lademed.

***8240 PLAATLOOD**

Plaatloodusid eristame lubjakivi avamusaladel, kus väga õhuke mullakiht katab paekivi vaid osaliselt. Sellest tulenevalt pole ka taimestu täielikult välja kujunenud ning loopealsetele (6280) omased taimed kasvavad vaid laiguti. See on äärmiselt kuiv elukoht, kuid ajuti, eelkõige kevaditi, võivad lohud siiski täituda veega. Lohkudes ning paepragudes võib ka mullakiht olla tusedam.

8310 KOOPAD

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad maa-alused tühemikud, kus elavad väga kitsalt kohastunud või endeemsed liigid (peamiselt nahkhiired). Kõige rohkem on Eestis põhjavee uuristatud koopaid: neid leidub rohkesti Põhja-Eesti paekaldas ja sellesse lõikunud sügavates orgudes, samuti Lõuna-Eesti liivakiviseintes – Tilleorus, Suur- ja Väike-Taevaskojas, Võhandu ja Piusa orus, Koorkülas, Helmes jm. Lainete ja paguvee toimel tekkinud koopaid näeb Peipsi ja Võrtsjärve kalda liivakivipankades ning Põhja- ja Lääne-Eesti paepankades. Rohkesti on Eestis tehiskoopaid, eeskätt Kirde-Eesti põlevkivi-piirkonnas ja liivakaevanduste alal Piusas; laiema teatakse Sänna koopaid, Kuke koopaid Pärnu jõe ääres ning Aruküla koopaid Tartu lähistel.

METSAD

*9010 VANAD LOODUSMETSAD

See väga varieeruv elupaigatüüp, mida mujal Euroopas nimetatakse läänetaigaks, hõlmab eeskätt puutumatud või vähese inimõjuga vanu metsi, aga ka looduslikult uuenenud hiljutisi põlendikke katvaid nooremaid puistuid. Eestis kuuluvad siia nii okas- ja segametsad kui ka suur osa lehtmetsi: loo-, nõmme-, palu-, laane- ja rabastunud metsad, mille puurindes valitsevad mänd, kuusk, kask või haab. Sellesse tüüpi ei arvata aga laialehiseid metsi (elupaigatüüp 9020), puisniite ja puiskarjamaid, soometsi (9080, 91D0), rohunditerikkaid kuusikuid (9050) ega pinnavormidega seotud elupaigatüüpe – lammimetsad, okasmetsad oosidel, luitemetsad ja klindimetsad.

*9020

Vanad salumetsad, mille puurindes valitsevad pärn, tamm, vaher, jalakas või saar, kasvavad lainjatel moreenitasandikel, oosidel, voortel, paekõvikutel jt. kõrgendikel, kus muld on toitainete poolest rikas ning kogu aasta jooksul veega hästi varustatud. Rohkem leidub selliseid metsi Pandivere ja Otepää kõrgustikel, Harju-, Rapla- ja Läänemaal, Pärnumaa loodeosas ning Saaremaal. Siia tüüpi ei kuulu liigirikkad kuusesegametsad, kus samuti kasvab laialehiseid puuliike (9050), ning klindijärsaku all kasvavad pangametsad (9180). Lopsaka alustaimestikuga laialehised metsad on meil jäänukid aastatuhandete tagusest soojemast ja niiskemast kliimaperioodist, ning need sarnanevad Kesk- ja Lõuna-Euroopas levinud laialehiste metsadega. Niisugustes metsades on alati rohkesti surnud ning õõnsustega puud, lama- ja kõdupuuit, kus leiab elupaiga palju eri liiki, sealhulgas haruldasi ja ohustatud samblikke, seeni, putukaid ja linde. Väga mitmekesine on ka mullaelustik.

9050 ROHUNDITERIKKAD KUUSIKUD

See elupaigatüüp hõlmab hea veevarustusega ning toitainerikka pehme mullahuumusega alasid maapinnalähedase liikuva põhjaveega orgudes, nõgudes, nõlvade jalameil ja sooservades. Puurindes valitseb kuusk, kuid kaasnedavad võivad ka laialehised liigid (saar, pärn, jalakas, vaher), mille osatähtsus on paiguti üsna suur. Liigirikka rohurinde moodustavad eelkõige kõrgekasvulised taimed. Selliseid kuusikuid leidub väikestel aladel nii Kirde-, Kesk-, Ida- kui ka Edela-Eestis.

9060 OKASMETSAD OOSIDEL JA MOREENIKUHJATISTEL

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad Eestis ooside, moreeniküngaste ja voorte lagedel ning nõlvadel kasvavad sürjametsad – sinilille, sarapuu ja kassikäpa kasvukohatüübid. Taimestikult sarnanevad sürjametsad ühelt poolt salumetsadele (seda tingib toitainerikas muld) ning teisalt loometsadele (pääke-sepaistelisel nõlvadel ja lagedel võib muld suvel kohati läbi kuivada). Pinnavormide ülaosas valitseb puurindes enamasti mänd, nõlvadel lisanduvad kuusk ja lehtpuud. Varakevadel annavad ilmet salu- taimed (sinilill, kevadine seahernes jt.), hiljem loopealsetele omased liigid (nurmenukk, metsülane, angerpist, kuld kann jt), leidub ka kápalisi. Sürjametsad on levinud eelkõige Kesk- ja Lõuna-Eestis, Pandivere kõrgustikul.

9070 PUISKARJAMAAD

Puiskarjamaadel vahelduvad avatud niidulapid hõreda metsa, puudetukkade või põõsastikega. Rohukamar, mille moodustavad eelkõige niidutaimed, on kujunenud pikaajalise karjatamise mõjul ning püsib vaid juhul, kui jätkub tavapärase kasutus. Puurindes kasvab sageli laialehiseid liike (näiteks tamme), rohurindes hakkavad silma karjamaaumbrohud (luht-kastevars, tuliohakas jt). Siia kuuluvad osalt ka kestva karjatamise mõjule allunud hõredad loometsad. Katkendliku puurindega alad, mis

on kujunenud võsa ja puude osalise eemaldamise, niitmise ja karjatamise koosmõjul, käsitletakse enamasti puisniitudena (6530). Puiskarjamaid leidub rohkem Lääne-Eestis ja sealsetel saartel.

9080 SOOSTUVAD JA SOO-LEHTMETSAD

Eriilmeline elupaigatüüp, millesse kuuluvad nii meie soostuvad metsad, (päris)madalsoometsad kui ka lodumetsad. Kõik need kasvavad tasasel maal, laugetes nõgudes või nõlvade jalamil, kus põhjavesi on maapinna lähedal. Põhjavee tase on muutlik: kevaditi on see kõrge, ulatudes tihti maapinnale, suvel langeb sügavamale. Soostuvates metsades küünib turbahorisoni tüsedus kuni 30 sentimeetrini, madalsoo- ja lodumetsades on keskmiselt või hästi lagununud turvas sügavam. Madalsoometsade väheliikuv põhjavesi on mineraalainete poolest üsna vaene, rohkem mineraalaineid sisaldab lodumetsade liikuvam põhjavesi. Soostumise algstaadiumis valitsevad puurindes paiguti kuusk ja arukask, madalsoometsades sookask ning lodumetsades sanglepp koos sookasega. Soostuvaid ja madalsoometsi leidub kõikjal, kuid rohkem on neid Kesk- ja Loode-Eestis, lodumetsi kasvab enam Kirde-, Kesk- ja Edela-Eestis.

***9180 RUSUKALLETE JA JÄÄRAKUTE METSAD (PANGAMETSAD)**

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad meil eeskätt pankranniku rusukallete liigirikkad laialehised metsad jalaka, saare, pärna, vahtra, halli lepa ja sanglepaga. Ka alustaimestik on neis metsades liigirikas, sest rusukalde eriosad pakuvad erisuguseid kasvutingimusi: kui ülemises osas võib muld suvel paiguti läbi kuivada, siis allpool avaldab sageli mõju paeseinast ja selle jalamilt nõrguv allikavesi. Laialehised rusukaldemetsad kasvavad meil väga kitsal selgesti eristataval alal Põhja-Eesti pankranniku jalamil, Salevere panga rusukaldel, samuti mõne Soome lahte suubuva jõe (näiteks Valgejõe) kanjonorus.

***91D0 SIIRDESOO- JA RABAMETSAD**

See elupaigatüüp erineb siirdesooe ja õõtsiksoode tüübist (7140) ning rabadest (7110) märgatavalt tihedama ja kõrgema puurinde poolest (puude võrad katavad vähemalt 30% taevast – liituvus 0,3 – ning puude keskmine kõrgus küünib üle nelja meetri). Siirdesoomets on vaheaste madalsoometsa arengul rabametsaks ja siin moodustavad puurinde sookask ja mänd, rabametsas valitseb mänd. Alustaimestik on siirdesoometsas mosaiikne, nagu lage- ja puis-siirdesooiki: turbasamblamätastel valitsevad rabataimed, mätaste vahel madalsooliigid. Rabametsa iseloomustab eriti tugev põõsa- ja puhmarinne vaevakase, sookailu, sinika, Ida-Eestis ka hanevitsaga. Rabametsi leidub väiksematel aladel kogu Eestis. Siirdesoometsad kasvavad eeskätt rabalaamade äärtel ja tasastel madalatel aladel. Rohkem kui mujal leidub neid Kirde-, Kesk- ja Lääne-Eestis.

91E0 LAMMI-LODUMETSAD ja 91F0 LAIALEHISED LAMMIMETSAD

Üleujutusala metsad jõe- ja ojalammidel, samuti ajuti üleujutatavatel järvekallastel, kus muld on rikastunud tulvaveesetetega. Metsa liigiline koosseis ja struktuur olenevad sellest, millises lammiosas see kasvab. Lammi-lodumetsad on kujunenud lammi madalamatel, seega kauemaks tulvavee alla jäävatel osadel. Kõrgemaid kaldavalle katavad laialehised lammimetsad (91F0). Öhema turbakihiga lammi-lodumetsa puurindes valitseb sanglepp, kohati ka saar, tüsedama turbakihi korral ka sookask; üpris liigirikas rohurindes kasvab lodutaimede kõrval ka salumetsade liike. Lammi-lodumetsi võib näha peamiselt Pedja, Koiva, Mustjõe, Pärnu, Halliste, Raudna, Lemmjõe, Vöhandu, Piusa, Poruni ja Jänijõe ääres.